

A MENEKÜLTJOG ALAPELVEI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NON-REFOULEMENT ELVÉRE.

„Nemzetközi, európai és magyar
menekültügy”

Nagy Boldizsár előadássorozata az ELTE-n,
2016

3. rész

Az előadás-sorozat témái

IX. 22 Nemzetközi jogi alapfogalmak. Migráció és meneküléstörténet Statisztikai pillanatkép a jelenről, nagyságrendek.

IX.29. Alapfogalmak, meghatározások, a menekülés okai. Miért kellene védeni a menekülteket, tartós megoldások.

X. 6. A menekültjog alapelvei, különös tekintettel a non-refoulement elvére

X.13 . Jól megalapozott félelem az üldöztetéstől

X.20. Mi minősül üldöztetésnek? Ki az üldöző? Az üldöztetés öt egyezményi oka. Az (elismert) menekültek jogainak rendszere

X. 27. A menekült státusz megszűnése, illetve kizárás a menekülteként elismerésből ("érdemtelenység a védelemre")

XI. 3. Az Európai Unió regionális menekültjogának kialakulása, az intézményi keretek, az acquis jogi alapjai. Átmeneti védelem

XI. 10., Az ENSZ menekültügyi Főbiztosságának a tevékenysége. Vendégek a budapesti regionális központból

XI. 17. A befogadási feltételek. A menekült kérelmének elbírálásáért felelős állam kijelölése. (Dublini rendszer).

XI. 24. Ki a menekült és a ki a kiegészítő védelemre jogosított? A 2011 évi (átdolgozott) kvalifikációs irányelv.

XII. 1. A menekültügyi eljárás minimumkövetelményei az EU-ban. A 2013. évi (átdolgozott) "eljárási irányelv", valamint az európai menekültügy intézményi kérdései Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap, Támogatási Hivatal,

XII. 8. A nemzetközi és az európai menekültügyi rendszer jövője, a 2016. évi EU javaslatok áttekintése, a Török-EU nyilatkozat, a szolidaritás kérdései

XII. 15. A magyar menekültjog néhány figyelemreméltó vonása, történet, szerkezet

ALAPELVEK

A menekültjog alapelvei

Alapelvek

```
graph TD; A[Alapelvek] --- B[A család egysége]; A --- C[A diszkrimináció tilalma]; A --- D[Non-refoulement];
```

**A család
egysége**

**A diszkrimináció
tilalma**

Non-refoulement

A családi egysége

Az 1951évi Egyezmény záróokmánya

Ajánlások:

B.

A KONFERENCIA,

Tiszteletben tartva, hogy a társadalom természetes és alapvető csoportját alkotó **család egységéhez a menekültnek alapvető joga fűződik** és ez az egység állandó fenyegetésnek van kitéve és

Elégedetten tudomásul véve, hogy a Hontalanság és az ezzel kapcsolatos problémákkal foglalkozó ad hoc bizottság (E/1618, p. 40) hivatalos kommentárja szerint **a menekültnek járó jogok járnak a családtagoknak is.**

Javasolja a kormányoknak, hogy tegyék meg a megfelelő intézkedéseket a menekült családja védelmében azért, hogy

- (1) **biztosítsák a menekült családja egységének fenntartását**, különösen, ha a családfő eleget tett a szükséges követelményeknek, hogy bebocsássák az adott államba,
- (2) védelmet nyújtsanak a **kiskorú menekülteknek**, különösen a kísérő nélkül érkezett gyerekeknek és lányoknak [sic – NB] különös tekintettel a **gondokságra és az örökbefogadásra.**"

A család egysége – Globális konzultációk következtetései 2001

„11. A család újraegyesítés iránti **kérelmét pozitív, humánus módon és gyorsan kell kezelni**, különösen nagy figyelmet fordítva a gyermek mindenképp fölé álló érdekére. .... Ebben az értelemben, az államoknak arra kell törekedniük, hogy **a lehető leghamarabb újraegyesítsék a menekültcsaládot**, de legalábbis ésszerűtlen késlekedés nélkül. **Gyorsított eljárást** kellene alkalmazni azokban az esetekben, **ahol szeparált vagy kísérő nélküli gyermek** van, és a gyermekre vonatkozó kort az kellene meghatározza, amikor a szponzoráló családtag státuszt szerez, nem pedig a családegyesítés jóváhagyásának az időpontja.

12. Annak **a követelménynek, hogy dokumentumokkal kell bizonyítani** a családi kapcsolatot a családegyesítés vagy újraegyesítés érdekében, mindig **reálisnak kell lennie**, valamint meg kell felelnie a menekült helyzetének és a körülményeknek mind a kibocsátó mind a befogadó államban. **Rugalmasan megközelítésre van szükség**, mivel a túl merev követelmények nem várt negatív hatásokhoz vezethetnek. Pl.: a túl merev követelmények hatásaként az egyik fogadó államban megjelent a hamisított dokumentumok piaca.”

A családi egysége

A TANÁCS 2003/86/EK IRÁNYELVE

(2003. szeptember 22.)

a családegyesítési jogról

HL Különkiadás 19/6. kötet, 224. oldal

V. Fejezet Menekültek családjának újraegyesítése

Csak az Egyezmény alapján elismert menekültek kérhetik
(menedékkérők és másodlagos vagy átmeneti védelmet élvezők nem)

- korlátozható olyan családokra, amelyek már **léteztek korábban**
- az állam elismerheti a **távoli rokonokat** is, ha a menekülttől függnek
- **kevésbé szigorú dokumentációs kötelezettség** a családi kapcsolatnál
- Ha az elismerést követő **3 hónapon belül** kérelmezik, akkor nem kell bizonyítani a **lakás-, jövedelem- és betegbiztosítást**

Diszkrimináció tilalma

1951 Genfi Egyezmény 3. cikk

Diszkrimináció tilalma

A Szerződő Államok az Egyezmény rendelkezéseit a menekültekre faji, vallási vagy származás ország szerinti megkülönböztetés nélkül alkalmazzák.

diszkrimináció - ésszerű megkülönböztetés

Gyakorlat:

politikai preferenciák (haitiak v kubaiak az 1980-as évek Amerikájában)

etnikai preferenciák (korai 1990-as évek Magyarország)

Non-refoulement

A non-refoulement elve széles értelemben azt jelenti, hogy menekültet **nem szabad visszaküldeni** abba az országba, ahol feltehetően **üldözés, másfajta rossz bánásmód vagy kínzás** fenyegeti .

Guy Goodwin-Gill – Jane McAdam: A menekült a nemzetközi jogban,
3. kiadás, OUP, 2007, 201. old.

A NON-REFOULELEMENT ELV

Három lehetséges jelentése

(Elismert) menekült
- az országon belül

**Menedékkérő
+ menekült**

**A határon
vagy a
területen belül**

**Bárki
Bárhol**

Öt üldözési ok + kivétel van

Fenyegetettség oka
közömbös + nincs kivétel

Alapelvek - non-refoulement

1.) A *non-refoulement* vagy visszaküldés és visszafordítás tilalmának elve

Genfi Egyezmény 33. Cikk

1. Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza ("refouler") semmilyen módon a menekültet olyan területek határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai nézetei miatt lenne veszélyeztetve.
2. A jelen rendelkezésből folyó kedvezmény azonban nem illeti meg azt a menekültet, akiről alaposan feltehető, hogy veszélyezteti annak az országnak biztonságát, amelynek területén van, vagy aki, mivel különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, veszélyt jelent az illető ország lakosságára nézve.

Jogi helyzete – szokásjog?

Igen, mind a menekültek, mind az emberi jogi szerződések által védettek tekintetében

Szakirodalom: pl. Lauterpacht - Betlehem, Goodwin-Gill-McAdam, Kälin)

UNHCR : számos ExCom következtetés: eltérést nem engedő elv

Államok: A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény és 1967. évi jegyzőkönyv részes feleinek nyilatkozata, 2001:

*„Elismerve ennek a jogokból és elvekből álló rendszernek a relevanciáját és ellenállóképességét, beleértve központi elvéét a **non-refoulementét**, amely beágyazódott a nemzetközi szokásjogba”*

Kétségek: Hathaway (az egyezményen túli hatását kétli mivel az emberi jogi egyezmények más veszélyek ellen más kört védenek)

+

bizonyos érintett államok a Genfi egyezménynek sem részesei

Nagy kérdés: mi a refoulement létező eseteinek a szerepe?

Az elv megsértésének minősülnek (megerősítve szokásjogi jellegét)

Az egységes állami gyakorlat hiányát mutatják (gyengítve a szokásjogi természetét)

(Lásd még a tömeges beáramlás kérdését)

Non-refoulement

1. Kit köt?

- a Résztes Államot
  - hatóságok
  - terület

2. Mi tiltott?

- visszaküldeni bármely módon
  - a) kiadatás, kiutasítás
  - b) visszairányítás a határon

3. Ki védett?

- a) menedékkérő és elismert menekült
- b) egyéni elbírálás megtagadása/visszavonás esetén
- c) tömeges beáramlási szituációk

4. A hely, ahova a kiadatás, kiutasítás tilos

- a) Területek határai (nem államok)
- b) Biztonságos harmadik ország??

5. Fenyegetés az életre és a szabadságra nézve Üldözés vagy több?

Kit köt? Betudás az államnak

Terület – határ – joghatóság- ellenőrzés

Az ország területén kívül, a határon túl elkövetett tettek is betudhatóak lehetnek

Ha a joghatósága alá tartoznak

Ha tényleges (általános) ellenőrzést gyakorol ott az állam (Amuur v. France, Loizidou v Turkey, Ilascu and others v Moldova and Russia, T.I v U.K. Hirsi Jaama v Itali, Al Skeini v UK)

-Diplomáciai képviselet: nem a küldő állam területe – a menedékkérő nem hagyta el az országot – nem menekült

- Diplomáciai menedékjog – nem szokásjog

-„A terület kimetszése (excision of parts of the country)” - (ausztrál gyakorlat) nemzetközi jogi szempontból irreleváns, az állam felelőssége megáll.

Kit véd?

a) Menedékkérőket és menekülteket

Az egyezmény nem használja a menedékkérő („asylum seeker”) fogalmát, az egyezmény a menedékkérőt (akinek a státuszáról még nem döntött hatóság) is menekültnek nevezi.

Puszta jelenlét elég! (nem kell „jogszerű”)

Lásd még a szélesebb (emberi jogi) jelentést – az mindenkire kiterjed

b) A non-refoulement védelmét egyéni eljárásában kell megtagadni vagy visszavonni

egyéniesített eljárásban (nem terjedhet ki egy egész csoportra)

eljárási garanciák alkalmazásával

Kit véd?

c) Tömeges beáramlás ExCom következtetés No 100, 2004

„A tömeges beáramlás helyzetét az alábbiak közül egy vagy több jellemzi

- (i) **jelentős számban** érkeznek, nemzetközi határt átlépve
- (ii) az érkezés **gyors ütemű**
- (iii) a fogadó államban **nem megfelelő** a befogadásra vagy a válaszdásra rendelkezésre álló **kapacitás**
- (iv) az **egyéni menedékjogi eljárások** – ahol vannak ilyenek – **képtelenek** ilyen nagyszámú kérelem elbírálását **kezeln**

Kit véd? Kivétel-e a non-refoulement alól a tömeges beáramlás?

Kivétel

Nemzetbiztonsági és közrendi érvek az 1951-es konferencián

Bizonyos szerzők pl. Coleman, 2003;)

„refoulement” – mindig egyéni lépés

Állami gyakorlat (Thaiföld 1979 előtt, Törökország, 1991, Macedónia, 1999, Pakisztán, 2000)

Nem kivétel

Az egyezmény szövege nem utal ezekre

Az uralkodó tudományos nézet: nem kivétel (Legfeljebb a juttatott jogok korlátozhatóak)

A Genfi Egyezmény 33/2 cikke a nemzetbiztonság egyéni veszélyeztetését ismeri csak

Az EU átmeneti védelemre (tömeges beáramlásra) vonatkozó irányelve nem engedi meg

ExCom következtetés 22 (1981) tömeges beáramlás esetén is alkalmazandó a non-refoulement

Az ellentmondó állami gyakorlatot mindig (kivétekként) mentegetik

Kit véd? Kivétel-e a non-refoulement alól a tömeges beáramlás?

A dilemma lehetséges megoldása

A non-refoulement alkalmazandó – a beengedés kötelezettsége feltétel nélküli, de

- Jogi igény arra, hogy a nemzetközi közösség nyújtson segítséget
- A menekültek bizonyos jogait nem kell megadni, tekintettel a helyzetre (pl. mozgáskorlátozás)
- Ha a nemzet fennmaradása a tét: esetleg nemzetközi jogi sürgősségi helyzetre lehet hivatkozni a kötelezettség nem teljesítésének indokolására

Mi tilos?

A visszaküldés bármely módja

(Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza ("refouler") semmilyen módon ...G.E. 33.§)

Kiadatás

-Az esetleg üldözött országnak: tilos (kivéve ha a G.E 33/2 alkalmazható és nem érvényesül az emberi jogi abszolút tilalom)

– a kiadatási kötelezettséggel szemben a G.E *lex specialis*

– *aut dedere aut judicare* segít a nem kiadható személyeknél

-Harmadik államoknak kiadható –feltéve, hogy nem áll fenn a *refoulement* veszélye

Mi tilos?

A visszaküldés bármely módja

Kiutasítás – visszaadás – refoulement

Kiutasítás – formális felszólítás az ország területének elhagyására (és visszatérési tilalom)

Visszaadás – a visszaküldés – visszafordítás ténye – bármilyen alapon

Refouler (Francia és belga közigazgatási jog – valakinek visszavitele a szomszédos ország határára)

Határ

Grahl-Madsen: határra nem vonatkozik a non-ref.

De: a határőrrel kapcsolatba kerülő menekülő (általában) a határőr országának joghatósága (ellenőrzése) alá kerül – nincs már az üldöző országban

Visszafordítás az üldöző ország határán = az üldöző terület határára visszaküldés (G.E 33!)

A bebocsátás kötelezettsége $\neq$ a területi menedékjog, a huzamos tartózkodás engedélyezése

Mi tilos?

A visszaküldés bármely módja

Tengerek

Végszükség vagy nem (Látogatás: csak a lobogó államának engedélyével)

Uralkodó nézet: non-refoulement alkalmazandó a végszükségből mentésnél is (Sale v Haitian Council, US Supreme Court: rossz döntés)

Kérdés: Ki folytassa le az eljárást: a lobogó szerinti állam, vagy az első kikötés állama? (Tampa, 2001)!

„A non-refoulement kötelezettség megtiltja, hogy európai határőrizeti szervek visszafordítsanak, visszakísérjenek, továbbhaladásában akadályozzanak, visszavontassanak vagy átszállítsanak úszóeszközöket nem-EU parti régiókba, ha bármely személynek védelemre lehet szüksége, mindaddig, amíg a menedékjogi kérelmet közigazgatási és bírói szakban európai területen el nem bírálták. Az európai határőröket köti ez a kötelezettség, akkor is, ha területen kívül járnak el. A tengeri intézkedéseknél ez alkalmazandó a 12 mérföldes övezeten belül, a csatlakozó övezetben, a nyílt tengeren és harmadik államok parti vizein is.”

A Fischer-Lescano, T Löhr, and T Tohidipur, p. 296

A hely, ahova a kiadatás, kiutasítás tilos

Területek határa

Nem feltétlenül állam (Gáza?!)

Nem feltétlenül származási ország (fenyegetettség az első menedék országában /pl. Görögországban/)

Viták a biztonságos harmadik állam fogalmáról

Pusztán megdönthető vélelem

Az európai listát végülis nem tudták elfogadni

Élet vagy szabadság veszélyeztetése

Üldöztetés - élete vagy szabadsága veszélyben: azonos a tartalmuk?

Uralkodó nézet (pl.. Weis, Grahl-Madsen, Kälin) : igen (különben bizonyos menekülteket nem védene a non-refoulement)

A szerződés alkotói: az élet és szabadság veszélyeztetése mindenhol tilos (akár van megalapozott félelem az öt ok miatt, akár nincs)

Bizonyítási teher – a valószínűség szintje - azonos

Lenne veszélyeztetve = üldöztetéstől való jól megalapozott félelem

Non-refoulement – széles értelem

Európai Emberi Jogi Egyezmény 3. cikke, ENSZ Kínzás Elleni Egyezmény 3. cikke

Szélesebb, mert

mindenkit véd, nemcsak a menekülteket

nincsenek kivételek

a fenyegető veszély nem kapcsolódik konkrét okhoz (faj, vallás, nemzetiség, politikai vélemény, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás)

Kérdés: abszolút vagy nem Soering (1989), *Chahal* (1996)
Saadi (2008), *Hirsi Jamaa* (2012) ↔ *Suresh* (2002)

Köszönöm!

Nagy Boldizsár

E-mail: nagyboldi@ajk.elte.hu
www.nagyboldizsar.hu